

İZLANDA’NIN AB ŞÜPHECİLİĞİ: ADAYLIKTAN ÇEKİLME ÜZERİNE BİR İNCELEME

ICELAND’S EU-SCEPTICISM: AN ANALYSIS ON THE WITHDRAWAL FROM CANDIDACY

Yrd. Doç. Dr. Ekrem Yaşar AKÇAY
Hakkari Üniversitesi, İİBF
Uluslararası İlişkiler Bölümü
ey_akcay@hotmail.com

Received 4 February 2016 – Accepted 15 March 2016
Gönderim 4 Şubat 2016 – Kabul 15 Mart 2016

Öz: Norveçliler tarafından keşfedilen İzlanda, Norveç ve Danimarka gibi pek çok devletin egemenliği altında yaşamıştır. II. Dünya Savaşı sırasında İngiltere tarafından işgal edilen İzlanda 1941 yılında ABD’nin kontrolüne girmiştir. Bu sayede İzlanda Nazilerden ve Sovyetler Birliği’nden korunmuştur. 1944 yılında bağımsızlığını kazanan İzlanda, daha sonra ordusu olmadığı halde 1949’da NATO’ya üye olmuştur. 2000’li yıllardan itibaren İzlanda dünyanın önemli finans ve bankacılık merkezi haline gelmiştir. İzlanda ekonomisinin temeli balıkçılık ve hayvancılıktan oluşmaktadır. Diğer yandan İzlanda’da enflasyon oranı % 6.8, işsizlik ise % 0.8’dir. Bu rakam Avrupa’nın en iyi oranıdır. Ordunun olmaması ekonominin gelişimini hızlandırmıştır. Çünkü orduya harcama yapılmamaktadır. Bu örgütlerden biri de Avrupa Birliği’dir. Başından beri AB’ye tam üyeliğe sıcak bakmayan İzlanda 1970 yılında EFTA’nın 1994 yılında Avrupa Ekonomik Alanı’nın üyesi olmuştur. 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz nedeniyle ekonomik olarak zarar gören İzlanda, bu zarardan kurtulmak için AB’ye tam üyeliği zorunluluk olarak görmüş ve 2009 yılında tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. 2010 yılında müzakerelere başlayan İzlanda 2015 yılında adaylık statüsünü geri çekmiş ve müzakereleri durdurmuştur. Bu çalışma söz konusu durumunun nedenlerini analiz etmeye çalışacaktır. Böylece İzlanda’nın ulusal çıkarı için Avrupa Birliği’ni bir araç olarak kullanıp kullanmadığı ortaya çıkmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: AB, İzlanda, adaylık statüsü, AEA, tam üyelik

Abstract: Discovered by Norwegians, Iceland has lived under foreign states’ authority such as Norway and Denmark. During World War II, it was conquered by United Kingdom, and fall under American control in 1941. In this way, Iceland was protected from Nazis and the Soviet Union. Iceland gained its independence in 1944. Afterwards, it became a member to NATO in 1949, although it did not have an army. Since 2000s, it has become a major financial and banking centre of the world. The basis of Icelandic economy is fishing and stockbreeding. Inflation rate is 6.8 per cent and unemployment rate is 0.8 per cent. These are the best figures in Europe in inflation and unemployment. The absence of army possibly accelerated the economic growth as the country made no military spending. One of them is European Union. From the start, Iceland was not keen on EU membership. It became a member of EFTA in 1970 and European Economic Area in 1994. However, Iceland suffered economically in 2008 due to the global economic crisis; and to cover the loses, it applied for EU membership in 2009. Iceland started negotiations in 2010, yet in 2015 it withdrew its candidate status and halted the negotiations. This study will try to analyse the causes of this situation. It aims to reveal if the Iceland used European Union membership as a tool for its own national interests.

Keywords: EU, Iceland, candidate status, EEA, full membership

1. GİRİŞ

Yaklaşık 320.000 kişilik nüfusa sahip olan İzlanda, nüfus ve coğrafya olarak Avrupa devletlerinin en küçüklerinden biridir (Kristinsson, 1996). İlk kez 861 yılında Norveçliler tarafından keşfedilen ve 1918 yılında Danimarka'ya bağlı bir devlet olarak kalan İzlanda, 17 Haziran 1944'te bağımsızlığını kazanmıştır. Soğuk Savaş esnasında İngiliz ve ABD kontrolünde olan İzlanda, bu sayede hem Nazi saldırılarından hem de Sovyetler Birliğinden korunmuştur (Bjarnason, 2011). 30 Mart 1949'da NATO üyesi olan İzlanda NATO'da ordusu olmayan tek ülke durumundadır. Ordusu olmaması nedeniyle ulusal güvenliğini sağlamak isteyen İzlanda, Soğuk Savaş döneminden itibaren NATO ve ABD'ye yakın olmuştur. Öyle ki 5 Mayıs 1951'de ABD ile İzlanda bir savunma anlaşması imzalamıştır. Bu savunma anlaşması kapsamında İzlanda'ya yerleşen ABD birlikleri, 30 Eylül 2006'da çekilmiştir (Tatham, 2009).

Coğrafi konumu nedeniyle Soğuk Savaş döneminde NATO'da önemli bir yeri olan İzlanda, Soğuk Savaş sonrasında bu önemini kaybetmiştir. Ancak küresel ısınma nedeniyle İzlanda'da bulunan buzulların erimeye başlamasıyla birlikte bölgede yeni ulaşım yollarının açılması ve daha önce bilinmeyen petrol ve doğal gaz gibi kaynakların keşfedilmesiyle ülkenin jeo-stratejik önemi yeniden artmıştır. Özellikle Panama ve Süveyş kanallarına alternatif olarak yeni ticaret yollarının ortaya çıkma ihtimali nedeniyle İzlanda'nın yeni bir ticaret merkezi olacağı düşünülmektedir (Yıldız, 2013).

Soğuk Savaş döneminde Marshall Planı kapsamında yapılan yardımlar nedeniyle refaha ulaşan İzlanda, balıkçılık sektörünün de etkisiyle ekonomik olarak büyümeye başlamıştır. 1970 yılında Birleşik Krallık, Norveç, İsviçre ve Lihtenştayn'ın kurucu üyeliklerini yaptıkları Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi 'ne (EFTA) katılan İzlanda, 1994 yılında da Avrupa Ekonomik Alanı'na (AEA) dahil olmuştur (Sefer, 2014). İngiltere ve Danimarka'nın EFTA'dan ayrılmasından sonra AET ile çok taraflı ticaret anlaşmaları imzalasalar bile serbest ticaret alanı modeli şeklinde değişikliğe gitmeye başlamıştır. 1992 yılında AB ve EFTA üyesi ülkeler bir araya gelerek AEA Anlaşması'nı imzalamışlardır. 1994 yılında yürürlüğe giren bu anlaşma, EFTA'nın sahip olmadığı malların, sermayenin, hizmetlerin, kişilerin serbest dolaşımı olmak üzere açık ve rekabetçi bir iç pazar için gerekli olan dört unsura sahiptir. İzlanda, 2001'de ise Schengen alanına dahil olarak sınır kontrollerinin kaldırılması ve kişilerin serbest dolaşımı hususunda avantajlar elde etmiştir (Güler ve Ayata, 2014).

İzlanda'da AB'ye tam üyeliğe sıcak bakılmamaktadır. Kamuoyu zaman zaman AB'ye tam üyelik konusuna sıcak bakarken, siyasi elit milli egemenliğin kaybedilebileceği endişesiyle tam üyeliğe şüpheci yaklaşmıştır (Kaute, 2010). Buna rağmen İzlanda küresel ekonomik krizden kurtulmak için 16 Temmuz 2009'da AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. AEA'ya dahil olması nedeniyle AB müktesebatının büyük kısmına uyum sağlayan İzlanda'nın kısa sürede AB'ye tam üye olacağı düşünülürken, İzlanda 2015'te adaylık statüsünü geri çekerek müzakereleri durdurmuştur. AB'ye tam üyeliğe şüpheyle yaklaşan İzlanda'nın bir anda AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunması, müzakerelere başlaması ve bir anda adaylıktan çekildiğini açıklaması, onun AB üyeliğine yönelik tutumunu ulusal çıkarlarına göre değiştirdiğini ve sürdürdüğünü göstermektedir. Bu nedenle çalışma,

realizmin devletlerarası ilişkileri anlamak için kullandığı “ulusal çıkar” kavramı üzerinden değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma, İzlanda'nın AB üyeliği konusundaki politika değişikliklerinin nedenlerini iç politika, dış politika ve uluslararası konjonktürde yaşanan değişimler göz önünde bulundurularak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, öncelikli olarak küresel ekonomik kriz öncesinde İzlanda'nın durumu ve AB üyeliğine bakışı incelenecek sonrasında küresel ekonomik krizin İzlanda'ya etkileri ve AB'ye üyelik başvurusu değerlendirilerek bir sonuca ulaşmaya çalışacaktır. Böylece İzlanda'nın AB'ye üye olma sürecinde ikilemde kalmasının nedenleri de anlaşılmış olacaktır.

2. 2008 KÜRESEL EKONOMİK KRİZİ'NE KADAR İZLANDA'NIN AVRUPA BİRLİĞİ BÜTÜNLEŞMESİNE BAKIŞI

Bağımsızlığını geç kazanan İzlanda için milli egemenliğini koruma düşüncesi her şeyin üstünde olmuştur. Bu yüzden İzlanda başından beri AB'ye tam üye olmaya sıcak bakmamıştır. Aslında İzlanda sadece AB değil hiçbir örgüte katılmaya hevesli olmamıştır. Bunun nedeni Kuzey şüpheliğindendir. Buna göre Norveç gibi ülkelerin Avrupa şüpheliği kazanç-zarar ikilemiyle alakalı bir durumdur. Avrupa şüpheliği, genel olarak kazançtan ziyade kayıpların daha fazla olacağı düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Bu düşünce milli egemenlik ve milli değerleri koruma, ekonomik kazanç güdülerıyla birleşmektedir. AB şüpheliği, AB entegrasyonunu reddetmemekle beraber avantajlı oldukları bazı alanlarda kayıp yaşayacakları nedeniyle derinleşme sürecine sıcak bakmamaktadırlar (Ermağan, 2012: 151). Bütün bunlara rağmen İzlanda, birtakım örgütlere ulusal çıkarları gereği katılmak zorunda kalmıştır. Örneğin İzlanda'nın 1949'da NATO'ya katılması ordusu olmadığı için Soğuk Savaş sırasında güvenliğinin sağlanması açısından zaruri olarak görülmüştür. Bununla birlikte İzlanda'nın EFTA, OECD, GATT, Dünya Ticaret Örgütü ve AEA'ya dahil olması da ekonomik çıkarı için gerekli görülmüştür.

Temel geçim kaynağı balıkçılık için pazar arayışına giren İzlanda, 1961 yılında İngiltere'nin Birliğe başvurusunun veto edilmesi sonrası cesareti kırılmış ve alternatif pazar olarak 1970'te EFTA'ya üye olmuşlardır. 1994 yılında ise söz konusu ekonomik çıkarları nedeniyle AEA'ya katılmıştır. İzlanda AEA kapsamında AB ile ortak pazara, AB kurum ve programlarına katılım konusunda ve sosyal ve ekonomik işbirliği, serbest dolaşım ile dış politika konularında siyasi işbirliği yapmıştır (McGowan and Phinnemore, 2015). Bunun yanında İzlanda, 1996 yılında Birlik ile Schengen Anlaşması'nı imzalamıştır. 2001'de itibariyle sınır kontrollerini sona erdirmiştir (Cihangir, 2011).

Birliğe tam üyelik konusuna şüpheli yaklaşan ve adeta “bekle ve gör politikası” izleyen İzlanda, AB ile yakın ilişkiler kurmanın da gerekli olduğunu kabul etmiştir (Güler ve Ayata, 2014). Ancak Birliğe tam üyelik konusunda ısrarcı olmamıştır. İzlanda için öncelikli olarak milli egemenliğini korumak tam üyelikten daha önemli görülmüş ve milli egemenliğini kaybetmemek için Birliğe tam üyeliğe yanaşmamıştır. İzlanda'nın Birliğe üyeliğe ısrarcı olması durumunda, İzlanda belli alanlarda egemenlik devrine gidecek ve bu nedenle İzlanda'nın bağımsızlığı konusunda şüpheler doğuracaktır (Ingebritsen, 2000). İzlanda'nın dışında Norveç'in de AB'ye üyeliği sırasında benzer şeyler söz konusu olmuştur. Tıpkı İzlanda gibi Norveç de bağımsızlığını geç kazandığı için AB'ye egemenliğini devretmek

konusunda şüpheli bir tutum takınmıştır. İkinci olarak 1994'ten beri AEA üyesi olan İzlanda, bu sayede AB ortak pazarına dahil olmuştur. Dolayısıyla AB üyeliği İzlanda'ya AEA üyeliğinin getirdiği haklardan ilave bir şey getirmeyecektir (Thorhallsson, 2001).

Üçüncü olarak İzlanda'nın AB üyeliğine sıcak bakmaması temel geçim kaynağı olan balıkçılıktan dolayıdır (AFP, 2015). İzlanda'nın AB'ye tam üye olması durumunda balıkçılık, AB'nin Ortak Balıkçılık Politikası kapsamında olacak ve İzlanda için kârlı bir iş olmaktan çıkacaktır. Bu yüzden İzlanda, ekonomik bağımsızlığını da korumak için balıkçılığın tamamen kendi kontrolünde olmasını istemektedir (Halfdanarson, 2004). Balıkçılık İzlanda GSYİH'nin %10'unu, ülke döviz gelirlerinin %40'ını oluşturmaktadır. İzlanda yılda 1.7 milyon ton su ürünleri üretirken AB üyesi ülkelerde bu oran 4.6 milyon tondur (Güler ve Ayata, 2014). Ülkede balıkçılık lobbiesinin güçlü olması ve kendi çıkarları doğrultusunda siyasi karar alıcıları etkilemesi AB'ye tam üyeliği etkilemektedir (Bergmann, 2014). Balıkçılık kapsamında İzlanda'nın balina avı da AB-İzlanda ilişkilerinde probleme neden olmaktadır. AB'de bütün deniz hayvanları hukuki olarak korunurken İzlanda fin balinalarını avlayarak ticaretini yapmaktadır. Bazı ülkelerin ve Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu'nun raporlarına rağmen İzlanda, balina avcılığına ve ticaretine devam etmektedir (Euractiv, 2009).

Dördüncü olarak İzlanda'da kimlik meselesi de tam üyeliğe engel olan unsurlardan biri olarak görünmektedir. Öyle ki İzlanda'da ulusal kimlik AB kimliğinden daha önemli bir durumdadır (Bergmann, 2014). İzlanda için egemenlik devri, ülkenin yıllarca Danimarka'ya karşı verdiği bağımsızlık savaşından geri adım atması anlamına gelmektedir. Beşinci olarak kriz sırasında batan İzlanda bankalarında yaklaşık 400.000 İngiliz ve Hollandalının yaklaşık 3.8 eurosu da batmıştır. Söz konusu borcun İzlanda tarafından ödeneceğine dair anlaşma imzalanmış olmakla birlikte, anlaşma referandumla reddedilmiştir. Bu durum da İzlanda-AB ilişkilerinin bozulmasına yol açmıştır (Şimşek, 2015).

Son olarak İzlanda'da kırsal alanda yaşayan insanların siyasi hayat üzerindeki etkileri oldukça yüksektir (Kaplan, 2003). AB'ye tam üyeliğe karşı çıkan bu kesimin baskısıyla üyeliğe şüpheyle yaklaşılmaktadır.

3. KÜRESEL EKONOMİK KRİZ SONRASI İZLANDA'NIN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNE BAKIŞI

1980'lerde İzlanda'nın uyguladığı neo-liberal politikalar finans sektörünün hızlı ve kontrolsüz büyümesine neden olmuştur. Böylesi hızlı ve kontrolsüz büyümeden ötürü 2008'de başlayan küresel ekonomik krizden çok fazla etkilenmesine yol açmıştır. Örneğin İzlanda yerel parası olan Kron, 2007-2009 arasında % 48 oranında değer kaybetmiştir (Güler ve Ayata, 2014). Krizden özellikle özel sektörün zarar gördüğü İzlanda'da enflasyon ve işsizlik oranları da yüksek seviyelere ulaşmıştır. David Oddsson'un başbakanlık yaptığı 1991-2004 yılları arasında İzlanda, bir finans merkezi olarak hızla yükselmiştir. Bankacılık sektörünü özelleştiren Oddsson, ülke ekonomisini finansal hizmetler ve yatırım bankacılığına dayalı hale getirmiştir. Ancak 2008'de İzlanda'nın finans sektörü çökmüştür (Buiter, 2000). Örneğin 2011 yılında İzlanda'da işsizlik %7.43, enflasyon oranı da % 15 olmuştur (Tuğrul, 2012). İzlanda'da yaşanan krizin başlangıcında AB İzlanda'ya krizden kurtulması için

doğrudan yardımda bulunmamasına rağmen krizin işsizlik, enflasyon, ticaret açığı gibi konulardaki olumsuz etkileri karşısında İzlanda halkı AB'ye tam üyeliği krizden kurtulmak için bir can simidi olarak görmüştür (Copsey and Haughton, 2009; Weber, 2010). Böylece ülkenin uluslararası finans sistemine uyum sağlaması kolay olacak, ekonomik anlamda ülkede denge ve istikrar sağlanacaktır (Euractiv, 2009).

İzlanda'nın Euro'ya geçilmesiyle birlikte ülkeye yabancı yatırım artacaktır (Lane, 2008). Bunu fark eden siyasi gruplar da AB'nin getireceği siyasi yükümlülüklerden çok halkın refahına vurgu yapmış ve AB'nin kriz döneminde İzlanda'ya fayda sağlayacağını düşünerek halkın tutumuna göre bir politika üretmişlerdir. Bunların yanında İzlanda'da hükümet, tek başına krizden kurtulamayacağını da anlamış ve krizden kurtulmak için AB'yi bir can simidi olarak görmüştür (Yılmaz, 2010; Thorhallson, 2011). Bunun üzerine İzlanda, 16 Temmuz 2009'da AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur (Güler ve Ayata, 2014). Adaylık statüsüyle birlikte, AB mali yardımları Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) aracılığıyla sağlanmaya başlanmıştır (European Commission, 2016). 2011-2013 için AB'den İzlanda'ya 30 milyon Euro yardım tahsis yapılmıştır (European Commission, 2016).

Nisan 2009'da AB'ye şüpheyle yaklaşan Bağımsızlık Partisi'nden (Sjálfstæðisflokkurinn) oluşan hükümet, yerini AB'ye tam üyeliği destekleyen Sosyal Demokratik İttifak (Samfylkingin-Jafnaðarmannaflokkur Íslands) ve İzlanda Sol-Yeşil Hareket Partisi'nden (Vinstrihreyfingin – grænt framboð) oluşan koalisyonu bırakmıştır. Bu grubun AB'ye tam üyelik yanlısı bir tavır sergilemesi İzlanda'nın AB'ye başvuruda bulunmasını kolaylaştırmıştır (Thorhallsson and Rebhan, 2011; Thomas and Stewart, 2011).

27 Temmuz 2010'da İzlanda ve AB arasında başlayan müzakereler sonucunda 27 müzakere başlığı açılmış ve 11 tanesi geçici olarak kapatılmıştır (European Commission, 2016; Özdoğan, 2014; İKV, 2015). AB'nin hazmetme kapasitesi açısından da büyük bir sorun olmayan İzlanda AEA ve Schengen Anlaşması'na taraf olması nedeniyle AB müktesebatının önemli bir kısmını iç hukukuna aktardığı için müzakereler hızlı bir biçimde ilerlemiştir (Bergmann, 2014).

Ancak Nisan 2013'te yapılan parlamento seçimlerinde AB karşıtı olan İlerleme (Framsóknarflokkurinn) ve Bağımsızlık Partileri'nin (Sjálfstæðisflokkurinn) oyları artmış ve bu partiler yeniden iktidar olmuşlardır. Söz konusu partilerin AB'ye tam üyeliğe karşı olmaları nedeniyle İzlanda'da geçmişte var olan karşıtlık yeniden başlamıştır (Atik, 2015). 2008 yılında başlayan ve İzlanda'yı oldukça zarara sokan küresel ekonomik krizin de etkilerinin geçmesiyle birlikte koalisyon hükümeti müzakerelerin bu konuda bir referandum yapılana kadar durdurulacağını açıklamış ve 2013 yılında hükümet referanduma gitmeden AB adaylığını askıya alma kararı almıştır (Gültaşlı, 2013). Halkın tepkisi yüzünden hükümet bu kararı ertelemiş ve Mart 2015'te adaylık başvurusu geri çekilmiştir (Euractiv, 2015).

AB üyeleri İzlanda'nın AB'ye tam üye olması yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Belçika Dışişleri Bakanı Steven Vanackere İzlanda'nın AB üyeliğini dört gözle beklediklerini belirtmiştir (AB için Eyjafjallajökull!, 2015). Bir kere nüfus yoğunluğu düşük olan İzlanda'nın AB tarafından hazmedilmesi kolay olacak ve herhangi bir problem yaşanmayacaktır. İkinci olarak AB genç ve dinamik nüfusu olan İzlanda'nın AB'nin işsizlik sorununa katkı sağlayacağını düşünmektedir (European Commission, 2016). Üçüncü olarak İzlanda, jeo-stratejik olarak AB için

önemli bir konumdadır. Özellikle Kuzey Kutbundaki buzulların erimesi nedeniyle petrol ve doğal gaz gibi daha önce bilinmeyen doğal kaynaklar ortaya çıkmıştır (Petrol Savaşları İzlanda, Türkiye, Suriye, 2015). Diğer yandan buzulların erimesiyle yeni ticaret yollarının ortaya çıkma olasılığı doğmuştur (Yıldız, 2013: 23; Güler ve Ayata, 2014). İzlanda'nın AB'ye tam üye olmasıyla AB, hem enerji kaynaklarının kullanımında hem de buzulların erimesi nedeniyle ortaya çıkan yeni yollarda başlayacak ticarete etkili olmaya başlayacaktır (AB'ye Üye Olmak İstemeyen Ülke?, 2015). Bu nedenlerden ötürü AB, İzlanda'nın Birliğe tam üyeliğine sıcak bakmıştır (AB için Eyjafjallajökull!, 2015).

4. SONUÇ

Tarihsel süreç içinde İzlanda, hiçbir uluslararası örgüte üye olmak istememiştir. İzlanda için bir uluslararası örgüte üyelik, onun milli egemenliğine ve bağımsızlığına bir darbe olarak görülmüştür. Ancak İzlanda'nın ulusal çıkarı, onun uluslararası örgütlerle ilişki kurmasını gerekli kılmıştır. Örneğin İzlanda, 1949 yılında NATO üyesi olmuştur. NATO üyeliği ordusu bulunmayan İzlanda için Soğuk Savaş döneminde güvenliğini sağlamak adına gerekli görülmüştür.

Diğer yandan, temel geçim kaynağı balıkçılık olan İzlanda, geçim kaynağına pazar aramış ve bunun için de EFTA'ya dahil olmuştur. Daha sonra da AEA'na dahil olan İzlanda, milli egemenliğini tamamen devretmeden ekonomik çıkarlarını gözetmek için söz konusu örgütlerle yakın işbirliği kurmuştur.

2008 yılında başlayan küresel ekonomik kriz, İzlanda'yı oldukça etkilemiş ve İzlanda'yı çöküşe sürüklemiştir. Krizden tek başına kurtulamayacağını anlayan İzlanda, ulusal çıkarları gereği çareyi AB'ye tam üyelikte bulmuştur. İzlanda kamuoyunun da İzlanda'nın AB'ye tam üyeliği desteklemesi ve aynı zamanda AB destekçisi Sosyal Demokrat ve Yeşillerin iktidara gelmesi, İzlanda'nın AB'ye tam üyelik sürecini hızlandırmıştır. Bunun üzerine AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunan İzlanda, kısa sürede müzakerelere başlamış ve müzakere başlıkları hızlı bir şekilde açılmıştır.

AEA'ya taraf olması nedeniyle AB müktesebatının büyük çoğunluğunu benimsemiş olan İzlanda'nın kısa süre içinde AB'ye tam üye olacağı düşünülürken, İzlanda'da AB karşıtı olan siyasi partiler yeniden iktidar olmuşlardır. Bunun sonucunda İzlanda'nın AB şüpheciliği yeniden ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda küresel ekonomik krizin yarattığı olumsuz sonuçlar da düzelmeye başlamıştır. Bunun üzerine İzlanda, Mart 2015'te Letonya'nın dönem başkanlığında adaylıktan çekildiğini bildirmiştir.

Küresel ekonomik krizin etkilerinden kurtulmak için AB'yi bir araç olarak kullanan İzlanda, krizin etkileri geçince AB üyeliğine karşı takındığı eski tavrına geri dönmüştür. İzlanda hükümeti AB üyeliğinin İzlanda'ya yarardan çok zarar getireceğini düşünmüştür. Milli egemenliğini ve ekonomik çıkarlarını her şeyin üstünde tutan İzlanda, AB üyesi olunca egemenliğini uluslar-üstü düzeye devretmek zorunda kalacaktır. Bu düşünce ise Danimarka'ya karşı yıllarca bağımsızlık mücadelesi veren İzlanda'nın bağımsızlığını kaybedeceği inancını doğurmuştur. Bunun için İzlanda, AB'ye tam üyeliğe şüpheyle yaklaşmıştır. Bununla birlikte temel geçim kaynağı olan balıkçılığı, tam üye olması durumunda dahil olacağı Ortak

Balıkçılık Politikası kapsamında ele alacağı için önemli bir ekonomik kayıp yaşayacaktır. Bu avantajını kaybetmek istemeyen İzlanda AB'ye tam üyeliğe sıcak bakmamaktadır. Diğer yandan zaten AEA'ya dahil olan İzlanda, AB'den yeterince faydalandığı için tam üye olmasıyla egemenlik devrinden dolayı zarar göreceğini düşünmekte ve tam üyeliğe mesafeli durmaktadır. Buna karşılık AB içinde Belçika gibi bazı devletler ise jeo-politik konumu nedeniyle İzlanda'yı AB üyesi olarak görmek istemiştir. Onlara göre İzlanda'nın bu konumu nedeniyle AB'ye tam üye olması AB'ye ekonomik avantajlar sağlayacaktır.

Ekonomik ve siyasi yapı ve iç politik aktörlerin tutumu nedeniyle AB'ye şüpheli yaklaşan İzlanda, özellikle ekonomik çıkarları nedeniyle AB'yi kendisi için gerekli görmüş ve tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. Ancak uluslararası konjonktürün ve ülkenin iç politik yapısının değişmesiyle birlikte AB'ye tam üyelik konusu ülkenin ekonomik çıkarı için bir zarar olarak algılanmaya başlamış ve tam üyeliğe karşı şüpheli yaklaşım devam etmiştir. Şu halde AB bütünleşmesi İzlanda için önemli değildir. İzlanda için önemli olan onun ulusal çıkarının bütünleşmeye dahil olması durumunda ne kadar fayda sağlayacağıdır. Avrupa Birliği'nde yaşanan ekonomik krizin devam etmesine karşın İzlanda'nın ekonomik olarak kendisini düzeltmesi AB'ye tam üyeliği ülke içinde gereksiz ve ülkeye zarar verecek bir hamle olarak görülmektedir. İzlanda hükümeti de ulusal çıkarının zarar görebileceği endişesiyle AB'ye tam üyelik düşüncesini gündeminden çıkarmıştır. AB'ye tam üyeliğin yeniden nasıl ve ne şekilde tekrar gündeme geleceğini de zaman gösterecektir.

KAYNAKÇA

“AB İçin Eyjafjallajökull!”, <http://www.diplomatischerbeobachter.com/yazdir?EC3CF38295DC183144D5F24CEE4951B4>, Erişim Tarihi: 21.06.2015.

“AB’ye Üye Olmak İstemeyen Ülke?”, <http://seferia.com/avrupa-birligine-uye-olmak-istemeyen-ulke/>, Erişim Tarihi: 24.06.2015.

AFP, “Iceland drops EU Membership bid: Interests better served outside union”, <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/12/iceland-drops-european-union-membership-bid>, Erişim Tarihi: 19.06.2015.

Atik, H. (2015), “İzlanda’nın AB Adaylığından Vazgeçmesi Üzerine”, <http://www.ankarastateji.org/yazar/prof-dr-hayriye-atik/izlanda-nin-ab-adayligindan-vazgecmesi-uzerine>, Erişim Tarihi: 21.06.2015.

Bjarnason, M. (2011), *The Political Economy of Joining the European Union: Iceland’s Position at the Beginning of the 21 st Century*, Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bergmann, E. (2014), “Iceland: A Postimperial Sovereignty Project”, *Cooperation and Conflict*, 49 (1): 33-54.

Buiter, W. H. (2000), “Is Iceland and Optimal Currency Area?”, *Central Bank of Iceland Working Paper*, No: 10.

Cihangir, D. (2011), *Diğer Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerin 2011 İlerleme Raporları Hakkındaki Değerlendirme*, İKV Değerlendirme Raporu İstanbul: İKV Yayınları No: 41.

Copsey, N. and Haughton, T. (2009), *The JCSM Annual Review of the European Union in 2008*, Oxford: Blackwell Publishing.

Dışişleri Bakanlığı “İzlanda Ekonomisi”, <http://www.mfa.gov.tr/izlandanin-ekonomisi.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 23.06.2015.

Euractiv (2009), “EU-Iceland Relations”, http://www.euractiv.com/enlargement/eu-iceland-relations/article-187881#group_summary, Erişim Tarihi: 25.06.2015.

_____. (2015), “İzlanda AB Üyelikinden Vazgeçtiğini Resmen Bildirdi”.<http://www.euractiv.com.tr/genisleme/article/izlanda-ab-uyeliginden-vazgectigini-resmen-bildirdi-031221>, Erişim Tarihi: 22.06.2015.

European Commission (2016), http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/iceland/index_en.htm, Erişim Tarihi: 06.12.2015.

Ermağan İ. (2012), “Türkei In Die Europäische Union? Eu-Skeptizismus In Der Türkei”, *Südwestdeutscher Verlag für Hochschulschriften*, Saarbrücken.

“EU Relations with Iceland”, http://eeas.europa.eu/iceland/index_en.htm, Erişim Tarihi: 23.06.2015.

Güler, S. Ve Ayata, A. (2014), “İzlanda’nın Avrupa Birliği’ne Üyelik Sorunsalı”. *Bilgesam*, http://www.bilgesam.org/incele/1727/-izlanda%E2%80%99nin-avrupa-birligi%E2%80%99ne-uyelik-sorunsali/#.VYSEQ4_BXVI, Erişim Tarihi: 20.06.2015.

Gültaşlı, S. (2013), “İzlanda, AB Müzakerelerini Askıya Aldı”, http://www.zaman.com.tr/dunya_izlanda-ab-muzakerelerini-askiya-aldi_2042954.html, Erişim Tarihi: 24.06.2015.

Halfdanarson, G. (2004), “Discussing Europe: Icelandic nationalism and the European Integration”, Thorhallsson, B. (Ed.) *Iceland and the European Integration: On the Edge*, New York: Routledge.

Ingebritsen, C. (2000), *The Nordic States and European Unity*, Ithaca: Cornell University Press.

İKV (2015), “Diğer Aday ve Potansiyel Aday Ülkeler”, <http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=282>, Erişim Tarihi: 20.06.2015.

“İzlanda AB'ye Neden Hayır Dedi”, <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/478127--izlanda-abye-quot-hayir-quot-dedi>, Erişim Tarihi: 20.06.2015.

“İzlanda AB'ye Sebep Hayır Diye Belirtti”, <http://www.ajans34.com/guncel/izlanda-ab-ye-sebep-hayir-diye-belirtti-h555725.html>, Erişim Tarihi: 20.06.2015.

Jonsdottir, J. (2013), *Europeanization and the European Economic Area: Iceland's Participation in the EU's Policy Proces*, New York: Routledge.

Kaplan, Z. (2003), *Nordik Ülkelerinin Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği'ne Entegrasyonu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaute, J. (2010), *Warming Up for the EU: Iceland and the European Union*, Master Thesis, Norderstedt: Grin Verlag.

Kristinsson, L. (1996), “Iceland and The European Union: Non-decision membership”, Lee Miles (ed.) *The European Union and The Nordic Countries*, London: Routledge.

Lane, P. (2008), “Iceland: The Future is in the EU”, <http://www.voxeu.org/article/iceland-eu-future>, Erişim Tarihi: 21.06.2015.

Mc Gowan, L. and Phinnemore, D. (2015), *A Dictionary of the European Union*, New York: Routledge.

Özdoğan, S. (2014), *AB Mali Yardımları ve Eşleştirme: Türkiye ve Diğer Aday Ülkelerin Tecrübelerinin Karşılaştırması*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Ankara.

“Petrol Savaşları İzlanda, Türkiye, Suriye”, http://www.bandirmamanset.com/kose-yazilari/petrol_savaslari_izlandaturkiyesuriye-4172.html, Erişim Tarihi: 24.06.2015.

Sefer, Ö. (2014), “Birleşik Krallık-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir İnceleme”, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1): 47-61.

Şimşek, A. (2015), “İzlanda hakkında İngiltere ve Holanda'ya soğuk duş”, <http://www.dw.de/izlanda-halk%C4%B1ndan-ingiltere-ve-hollandaya-so%C4%9Fuk-du%C5%9F/a-14979608>, Erişim Tarihi: 23.06.2015.

Tatham, A. F. (2009), *Enlargement of the European Union*, Bedfordshire: Aspen Publishers.

Thorhallsson, B. (2001), “The Distinctive domestic characteristics of Iceland and the rejection of membership of the European Union”, *Journal of European Integration*, 23(3): 257-280.

Thorhallsson, B. and Rebhan, C. (2011), “Iceland’s Economics Crash and Integration Take off: An End of European Union Scepticism?”, *Scandinavian Political Studies*, 34(1): 59-68.

Thomas, D. And Stawart, C. (2011), *Accession of Iceland to the European Union*, New York: Dicho.

Tuğrul, H. (2012), “Avrupa Birliği’nin Aday ve Potansiyel Aday Ülkelere Yaptığı Mali Yardımlar ve Türkiye”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

“Uzmanlar İzlanda’nın AB Adaylığını Çekmesini Nasıl Yorumluyor?”, <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/1741825-uzmanlar-izlandanin-ab-adayligini-cekmesini-nasil-yorumluyor>, Erişim Tarihi. 22.06.2015.

Weber, S. (2010), “Iceland and EU Membership”, *European View*, 9(2): 285-286.

Yıldız, D. (2013), “Buzuldaki Petrol Paylaşımı: Enerji Jeopolitiği ve Kuzey Buz Denizi”, Toprak, Su, Enerji Çalışma Grubu Raporu, No.13.

Yılmaz, O. (2010), “İzlanda’nın AB Üyeliği İçin Start Verildi”, *Akademik Özgürlük*, <https://akademikozgurluk.wordpress.com/category/ab-izlanda-iliskileri/>, Erişim Tarihi: 24.06.2015.

Ekrem Yasar Akçay is Asst. Prof. Dr. at Hakkari University, Department of International Relations and at the same time head of the same department. After completing his master studies at Suleyman Demirel University in Isparta, he got his PhD degree from Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of International Relations. He has been at Humboldt Universitat zu Berlin and Wroclaw University as a Visiting Scholar. He has many articles that is published in numerous academic journals. His book “Türkiye-AB İlişkileri ve İmtiyazlı Ortaklık Meselesi” is published in February 2016 by İmaj Publishers.

Ekrem Yaşar Akçay Hakkari Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler Bölümünde Yardımcı Doçent ve aynı zamanda Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı olarak görev yapmaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi’nde yüksek lisansını tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalında doktora derecesini almıştır. Akçay, Humboldt Üniversitesinde ve Wroclaw Üniversitesinde Misafir Araştırmacı olarak bulunmuştur. Akçay’ın çeşitli akademik dergilerde çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Türkiye-AB İlişkileri ve İmtiyazlı Ortaklık Meselesi başlıklı kitabı 2016 Şubatta İmaj Yayınları tarafından basılmıştır.